

7.3. Тенденції виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру у 2010 році

Прогноз виникнення

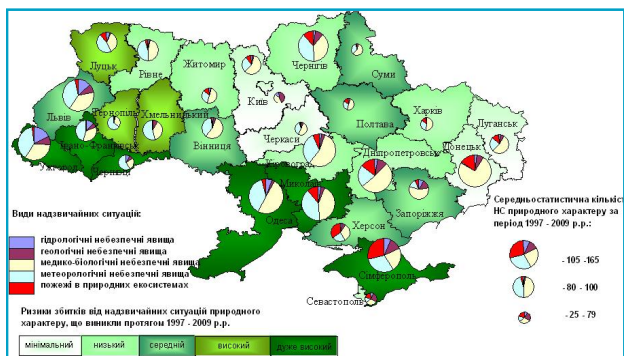
НС природного характеру у 2010 році

На сьогодні найкращу справджуваність мають прогнози із завчасністю від декількох годин до 5 діб. Справджуваність зменшується із зростанням завчасності, і тому прогнози завчасністю більше 10 діб повинні сприйматись як консультативні. Такі прогнози потребують уточнення короткотерміновими, а деякі явища (короткоживучі, такі як смерчі, розмір граду, швидкоплинні паводки в гірських районах) практично неможливо прогнозувати.

Представлений прогноз на 2010 рік слід розглядати як огляд найбільш вірогідних НС з урахуванням природних та антропогенних умов, а також статистичних даних попередніх років.

Враховуючи особливості прогнозування НС природного характеру (у тому числі невелику завчасність), можна припустити, що у 2010 році кількість надзвичайних ситуацій природного характеру відмічатиметься на рівні 120-140 випадків. За ризиком збитку найбільш уразливими у 2010 році можуть бути Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська, Миколаївська, Одеська, Волинська, Тернопільська, Хмельницька області та АР Крим.

Ризики збитків від надзвичайних ситуацій природного характеру та вірогідність їх виникнення по регіонах України у 2010 році

Тенденції виникнення НС гідрометеорологічного характеру

В Україні щороку погодні умови, поряд з іншими гідрометеорологічними чинниками, стають причиною надзвичайних ситуацій державного та регіонального рівнів із значними матеріальними збитками (65-80% загальної суми збитків). За останні 13 років щороку фіксується від 25 (2006 рік) до 87 (1997 рік) НС гідрометеорологічного характеру. Проте, починаючи з 2000 року, відмічається їх зменшення порівняно з 1997-1999 роками.

Найбільш поширені стихійні явища пов'язані із сильним дощем та сильним вітром.

Найбільш небезпечні (як важкопрогнозовані) - смерчі, швидкоплинні паводки в гірських районах.

Найбільш руйнівні - паводки та НС, пов'язані з

комплексною дією сильного дощу в поєднанні з вітром, шквалами, градом.

За даними Українського Гідрометеоцентру за період 1981-2009 років найчастіше небезпечні метеорологічні явища відмічаються в Івано-Франківській, Закарпатській, Львівській, Одеській, Херсонській областях та в АР Крим.

Найбільш масштабні надзвичайні ситуації гідрометеорологічного характеру із значними збитками, часом із людськими жертвами в Україні виникають внаслідок паводків у гірських районах, сильних вітрів, сильних снігопадів та хуртовин, сильної ожеледі, налипання мокрого снігу, складних відкладень, засухи, тривалого періоду високої температури повітря, сильних тривалих морозів, руйнівних шквалів, смерчів, комплексної дії сильного дощу в поєднанні з вітром, градом, заморозків.

За статистичними даними 1997-2009 років, найбільша кількість НС метеорологічного характеру із значними збитками зафіксована у травні-серпні та листопаді, найчастіше ці НС спостерігалися у Львівській, Миколаївській, Одеській, Івано-Франківській, Хмельницькій, Чернівецькій, Тернопільській, Чернігівській, Рівненській, Закарпатській, Волинській областях та АР Крим.

Наявним загрозам гідрометеорологічного характеру притаманні особливості, які пов'язані із глобальними кліматичними процесами.

За останнє десятиліття територія України підпала під вплив екстремальних кліматичних явищ із проявом на регіональних рівнях, а саме катастрофічних паводків у Закарпатті (у 1998, 2001 роках) та в Івано-Франківській, Чернівецькій, Тернопільській, Закарпатській, Вінницькій (у 2008 році) областях, аномального обледеніння в 2000 році, аномальних морозів у 2001-2003, 2005-2006 роках, засухи, аномальної спеки у 2002, 2003, 2007, 2009 роках.

Тому загрози виникнення НС на території України, пов'язані з глобальним потеплінням клімату, зберігатимуться й у подальшому, незважаючи на тимчасове зниження кількості НС останніми роками.

Пожежі в природних екосистемах

Протягом останніх трьох років на території України кількість пожеж у природних екосистемах, порівняно з попередніми роками, зросла більш як у 1,5 раза. Причинами виникнення пожеж є збереження протягом тривалого періоду високих температур повітря при відсутності опадів у південних та східних областях та порушення населенням вимог пожежної безпеки.

У 2010 році пожежонебезпечний період триватиме протягом квітня - жовтня, а найбільша кількість пожеж виникатиме у липні - серпні. Більш небезпечними для виникнення пожеж у лісовому фонді та степових масивах залишаються південні, центральні та східні території країни, де очікується

посушлива вітряна погода з невеликою кількістю опадів у теплий період року, що сприятиме виникненню осередків пожеж у природних екосистемах.

Тенденції виникнення НС геологічного характеру

Небезпечні геологічні процеси мають суттєвий вплив на функціонування господарського комплексу та життєдіяльності населення. Протягом останніх 15 років вони значно активізовані хаотичною і неконтрольованою забудовою, зношеністю водопровідних та каналізаційних мереж, процесами підтоплення через практично повну зарегульованість річкового стоку, "мокру" консервацію шахт, занедбаність меліораційних мереж, і, у цілому, критично високим рівнем техногенного навантаження на геологічне середовище.

Протягом останніх 12 років в Україні було зафіксовано від 2 (2003 рік) до 27 (1997 рік) НС геологічного характеру, при цьому активізація екзогенних геологічних процесів, які створювали загрози геологічного характеру та формували надзвичайні ситуації, припадає на 1997-1999 та 2006-2008 роки.

Найскладніші умови активізації геологічних процесів залишаються у Карпатському, Закарпатському регіонах та в гірському Криму, де найсильніше відчувається дія природних факторів, та в Передкарпатському, Донецькому і Криворізькому гірничовидобувних регіонах, які мають найвищі техногенні навантаження, що посилюють дію природних факторів.

З урахуванням вищезазначеного у 2010 році слід очікувати:

- активізації зсувів у Карпатському регіоні на південному березі Криму морському узбережжі Одеської, Миколаївської, Херсонської областей правобережжі Дніпра та його правих притоках;
- регіонального приросту кількості проявлень зсувних і карстових процесів у межах промислово-міських агломерацій і гірничо-промислових агломерацій, прибережно-морських територій;
- подальшої активізації карстового процесу в районах розробки сольових корисних копалин (в межах Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Донецької областей), родовищ сірки (в межах Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської областей) та у районі розробки флюсоломітової сировини в Західному Донбасі;
- збільшення активності зсувних процесів у районах схилової забудови (мм. Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ, Київ, Куп'янськ, Полтава, Лубни тощо).
- відносної стабілізації процесів підтоплення в регіональному розрізі.

Тенденції виникнення НС медико-біологічного характеру

За статистикою 1997-2009 років, серед надзвичайних ситуацій природного характеру максимальна кількість та найбільші людські втрати припадають на ситуації медико-біологічного характеру. Щороку їх фіксується від 58 (2001, 2009 роки) до 112 (1998 рік) випадків, при цьому, в останні три роки вони фіксуються на рівні 60-70 випадків.

Найбільш поширені та небезпечні серед них інфекційні захворювання людей, масові отруєння людей, а також інфекційні захворювання тварин та рослин.

На сьогоднішній день Державна служба ветеринарної медицини контролює понад 130 хвороб тварин та здійснює контроль за особливо небезпечними заразними хворобами тварин, в першу чергу, спільними для тварин і людей: сказом, лейкозом великої рогатої худоби (ВРХ), лептоспірозом, туберкульозом, сибіркою, трихінельозом, пташиним грипом.

За даними Державної служби ветеринарної медицини, у 2010 році в Україні очікується стабільна епізоотична ситуація з туберкульозу, відносно стабільна - з лейкозу ВРХ, залишається напруженою епізоотична ситуація щодо лептоспірозу сільськогосподарських тварин, сказу, трихінельозу.

Щодо сибірки епізоотична ситуація контролюється.

Зважаючи на складну епізоотичну ситуацію в світі, в Україні робиться усе можливе, щоб не допустити виникнення захворювань на високопатогенний грип птиці.

За даними Головної державної інспекції з карантину рослин України, фітосанітарна ситуація протягом цього річної вегетації очікується на рівні минулорічної, тобто помірно напруженою, та стриманий розвиток і розповсюдження шкідників сільськогосподарських рослин. Осередково повсюди залишаються небезпечними мишовидні гризуни та ґрунтові шкідники, клоп шкідлива черепашка, стебловий метелик.

За посушливої теплої весни підвищиться шкідливість сарани, клопа шкідливої черепашки, інших фітофагів. У разі теплої вологої погоди сільськогосподарські культури хворітимуть на різноманітні інфекції, підвищуватиметься забур'яненість полів.

Аналіз екологічного стану довкілля країни, епідемічної та санітарно-гігієнічної ситуації в країні свідчить, що негативна тенденція прояву НС медико-біологічного характеру, насамперед, інфекційної захворюваності та отруєння населення, зберігатиметься й у 2010 році. Кількість таких надзвичайних ситуацій очікується на рівні 60 -80 випадків на рік, із збереженням тенденції до переважання випадків отруєння людей над інфекційною захворюваністю людей (крім червня-серпня, коли відмічається максимальна кількість інфекційних захворювань).

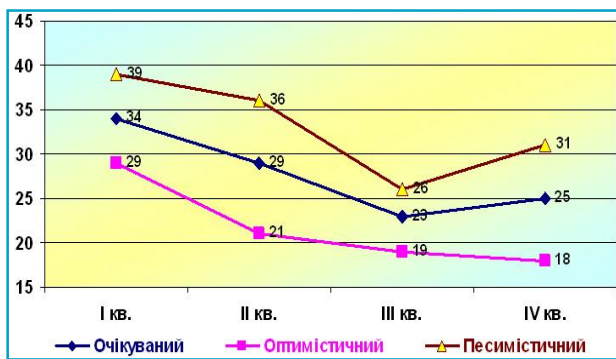
Ймовірність виникнення НС медико-біологічного

характеру досить висока у будь-якому регіоні України, але, за статистичними даними, найбільший ризик виникнення НС медико-біологічного характеру у Донецькій, Дніпропетровській, Львівській, Одеській, Кіровоградській, Вінницькій, Миколаївській, Запорізькій, Київській та Луганській областях.

Прогноз виникнення НС техногенного характеру у 2010 році

На підставі даних попередніх років щодо кількості НС техногенного характеру, аналізу їх розподілу за видами, причин виникнення, з урахуванням очікуваних природних факторів та гідрометеорологічних явищ, значного фізичного та морального зносу основних фондів на більшості підприємств, наявності в регіонах об'єктів підвищеної небезпеки та потенційно небезпечних об'єктів, інших економічних та соціальних показників розвитку можна припустити, що у 2010 році загальна річна кількість НС техногенного характеру становитиме від 87 (оптимістичний сценарій) до 132 (песимістичний сценарій) випадків.

Прогноз кількості надзвичайних ситуацій техногенного характеру в Україні у 2010 році

За видами НС техногенного характеру у 2010 році найбільші ризики припадають на пожежі та вибухи, катастрофи на транспорті, аварії на системах життєзабезпечення та пов'язані з раптовим руйнуванням будівель і споруд.

За даними статистики, щороку в Україні виникає 60-90 пожеж та вибухів, які досягають критеріїв НС, 25-50 катастроф на транспорті, 20-30 аварій на системах життєзабезпечення, 10-15 випадків раптового руйнування будівель та споруд, 5-15 аварій в електроенергетичних системах, 5-10 випадків виявлення у навколишньому середовищі шкідливих речовин понад гранично допустимі концентрації тощо.

У I та IV кварталах 2010 року суттєво вплинути на кількість НС можуть гідрометеорологічні явища. Збільшуються ризики виникнення аварій на системах життєзабезпечення та електроенергетичних системах, НС на транспорті, а також пов'язаних із пожежами, зокрема у житловому секторі.

Техногенні пожежі

Значна кількість пожеж та вибухів (із загибеллю 3 та більше осіб) щороку реєструється у Донецькій і Луганській областях, ризик виникнення яких є і

залишається дуже високим, особливо на шахтах, де НС можуть набути державного рівня.

Зберігатиметься негативна тенденція щодо зростання кількості НС, пов'язаних із вибухами та загорянням побутового газу у житловому секторі, руйнуванням будівель. У територіальному розрізі висока ймовірність виникнення пожеж та вибухів у житловому секторі та на виробництві зберігається у Дніпропетровській, Житомирській, Запорізькій, Київській, Львівській, Одеській, Харківській і Херсонській областях.

Катастрофи на транспорті

До регіонів з високим ризиком виникнення катастроф на транспорті відносяться Автономна Республіка Крим, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська, Луганська, Львівська, Одеська, Полтавська, Харківська та Черкаська області.

Автомобільний транспорт. Щороку в Україні реєструється від 20 до 30 дорожньо-транспортних пригод, у яких гине понад 5 осіб, понад 10 - травмується. Причинами цих аварій, в основному, є порушення Правил дорожнього руху водіями транспортних засобів при перевезенні пасажирів і вантажів. Значну небезпеку життю і здоров'ю пасажирів несуть поїздки у маршрутних автобусах середнього і малого класу.

Залізничний транспорт

Щороку в Україні на залізниці реєструється від 3 до 5 аварій із тяжкими наслідками. Особливо небезпечними залишаються нерегульовані залізничні переїзди, оскільки внаслідок зіткнення автотранспорту із швидкісним потягом здебільшого гинуть водії та пасажирів автомобілів, автобусів, а за рівнем НС може досягти регіонального або державного рівня.

Авіаційний транспорт. Кількість авіаційних катастроф прогнозується на рівні 2-5 випадків. Причому простежується тенденція збільшення кількості випадків із суднами малої авіації, що пов'язано із недосконалістю нормативно-правової бази у цій сфері, низьким рівнем контролю за технічним станом авіаційної техніки та, головним чином, порушеннями правил виконання польотів.

Морський та річковий транспорт

Протягом року може бути зареєстровано 2-4 НС на водному транспорті. Найбільші ризики виникнення НС на вантажних, пасажирських та риболовецьких суднах прогноуються в акваторії Азовського та Чорного морів. Залишаються ризики виникнення НС із суднами під прапором України в міжнародних водах. Основними видами катастроф на морському та річковому транспорті є посадка судна на мілину, зіткнення, перекидання, розлив пально-мастильних матеріалів або інших шкідливих (забруднюючих) речовин. Основними причинами аварій стають судоводійські похибки, пошкодження та пробіони в суднах.

Трубопровідний транспорт

Щороку в Україні реєструється від 1 до 3 аварій на магістральних нафто-, газо-, продуктопроводах на сході, заході і півдні України. Причинами НС на трубопровідному транспорті стають незадовільний

технічний стан устаткування та обладнання, несанкціоноване врізання у магістраль з метою крадіжки транспортованого продукту.

Житлово-комунальне господарство

Протягом останніх років залишалася значною кількістю НС на системах життєзабезпечення (теплові мережі, системи питного водопостачання та каналізація, комунальні газопроводи). Зберігається високий ризик виникнення аварій у Вінницькій, Дніпропетровській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Херсонській і Чернігівській областях. Причинами НС на системах життєзабезпечення стають, головним чином, незадовільний технічний стан устаткування, обладнання і розподільчих мереж.

Викиди небезпечних хімічних речовин, наявність у навколишньому середовищі шкідливих (забруднюючих) речовин понад гранично допустимі концентрації (ГДК)

У 2010 році зберігається висока ймовірність виникнення НС, пов'язаних із викидом (загрозою викиду) небезпечних хімічних речовин на промислових об'єктах, із наявністю у навколишньому середовищі шкідливих (забруднюючих) речовин понад ГДК у Вінницькій, Дніпропетровській, Луганській, Одеській, Харківській і Чернігівській областях. На промислових об'єктах НС цього виду виникають внаслідок порушення правил технологічних процесів і безпеки на виробництві. Значну загрозу щодо забруднення навколишнього природного середовища (атмосферного повітря, ґрунтів, поверхневих і підземних вод тощо) становлять місця неналежного зберігання відходів, непридатних отрутохімікатів, пестицидів. Нерідко причинами виникнення НС стають несанкціоновані дії сторонніх осіб щодо зберігання ртуті, а також умисні її розливи.

Електроенергетичні системи

Найбільш уразливими щодо виникнення НС регіонального та державного рівня на електроенергетичних системах можуть бути Автономна Республіка Крим, Вінницька, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Тернопільська, Хмельницька і Чернівецька області.

У холодну пору року зберігаються ризики виникнення НС на ТЕС, ТЕЦ, ГЕС, ГАЕС тощо, які не мають резервного обладнання, на теплових мережах із високим рівнем зносу, що може призвести до відключення від теплопостачання значної кількості об'єктів промислового і житлового призначення на значних територіях.

На рівні попередніх років зберігаються ризики виникнення надзвичайних подій (інцидентів) на українських АЕС.

Прогноз виникнення НС соціально-політичного характеру у 2010 році

До надзвичайних ситуацій соціально-політичного характеру згідно з чинними нормативними документами належать НС, пов'язані із:

- встановленням вибухових пристроїв у багатолюдних місцях, житловому секторі та на транспорті;
- зникненням або викраденням зброї і небезпечних речовин з об'єктів їх зберігання, використання та перероблення та під час їх транспортування;
- аварії на арсеналах, складах боєприпасів та інших об'єктах військового призначення з викиданням уламків, реактивних та звичайних снарядів;
- виявленням застарілих боєприпасів.

Щороку в Україні реєструється в середньому близько 25 НС соціально-політичного характеру, серед яких переважають НС, пов'язані із виявленням застарілих боєприпасів, нещасними випадками з людьми на воді та під час виконання трудових обов'язків.

Головними причинами виникнення цих НС є порушення громадянами правил власної безпеки, нехтування вимогами техніки безпеки та правилами поведінки на водних об'єктах.

Враховуючи причини виникнення таких НС та відсутність методів щодо їх прогнозування, оцінити ризик їх виникнення на цей час неможливо.